

MEHMET ÂKİF ERSOY VE TÜRKÇE*

Murat KÜÇÜK**

Özet

Edebiyat tarihimizde büyük bir ustalıklarla ortaya koyduğu manzumeleri, nesirleri ve fikirleriyle önemli bir yere sahip olan Mehmet Âkif Ersoy, aynı zamanda Türkçeyi kullanmadaki yetkinliğiyle de dikkatleri çeken bir şiir ve nesir üstadıdır. Mehmet Âkif, eserleriyle en sade ve en doğal Türkçenin seçkin, özgün örneklerini vermiştir.

Mehmet Âkif'in dili ve Türkçeyi kendine özgü kullanma biçimi başlı başına bir inceleme konusudur. Âkif, çok farklı kesimlerden bütün Türk halkının konuştuğu Türkçeyi çok iyi bilen bir şairdir. O yalnızca doğup büyüdüğü İstanbul'da konuşulan edebî dili kullanmamış, bir halk adamı olarak halktan dostlarının, ayrıca memuriyeti gereği dolaştığı Rumeli ve Anadolu'da insanların kullandıkları kelimeleri ve deyimleri onların söyledikleri şekilde şiirlerine aktarmıştır. Bu yüzden edebî dilin en zarif kelimeleri ve ifade şekilleri yanında halkın kullandığı kelime ve tabirler, hatta argo, onun şiirlerinde rahatlıkla yer almıştır. Bundan dolayı Âkif'in şiirleri aynı zamanda zengin bir dil malzemesi durumundadır.

Buradan hareketle bu makalede, Mehmet Âkif'in Safahat adlı eserinde kullandığı Türkçe ana hatlarıyla ele alınıp değerlendirilmiştir. Giriş'te, Mehmet Âkif'in edebiyat dünyasına adım atışı, içinde yaşadığı yıllarda dilin durumu ve dil konusundaki tartışmalar üzerinde kısaca durulmuş, şairin bu tartışmalar karşısındaki tutumuna değinilmiştir. Mehmet Âkif'in Dil Anlayışı başlığı altında, şairin Türk dili hakkındaki, daha çok kendi döneminde Türkçe üzerinde yapılan tartışmalar çerçevesindeki görüşleri ele alınmıştır. Safahat'ta Türkçenin Kullanımı bölümünde ise Mehmet Âkif'in, Türkçenin sahip olduğu zenginlikleri ve dili kullanmadaki üstün kabiliyetini şiirlerine ne kadar ustalıklarla yansıttığı örnekler verilerek işlenmiştir. Sonuç'ta Mehmet Âkif'in, şiirlerindeki dil malzemesi üzerinden Türkçenin gelişmesine bulunduğu katkılar değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Mehmet Âkif Ersoy, Türkçe, Safahat, söz varlığı, halk dili, konuşma dili, atasözü, deyim, argo.

* Bu makale, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından 09 Mart 2015 tarihinde düzenlenen "Mehmet Âkif Ersoy" adlı panelde sunulan bildirinin genişletilmiş biçimidir.

** Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: mkucuk@ankara.edu.tr

MEHMET AKIF ERSOY AND TURKISH

Abstract

In our history of literature, Mehmet Akif Ersoy has professionally produced poems, prose, and he has also had important ideas. At the same time he is an expert on poems, prose and using Turkish correctly. He has produced excellent and original examples of the most natural and the plainest Turkish as seen in his works.

His Turkish and the style of using Turkish according to his own point of view is worthy of study. He is a very good poet in terms of knowing Turkish, which is spoken by all Turkish folks in very different communities. He has not only used literary language which is spoken in Istanbul where he was born and grew up, but because he has been to Rumelia and Anatolia for his job, he has transferred words and idioms used by people in Rumelia and Anatolia to his poems. Therefore it is possible to see words and sayings, even slang, used by folk beside the most elegant words and forms of expressions of literary language. Thus, poems of Akif can also be evaluated as rich language material.

This study will evaluate his use of Turkish in Safahat. In the introduction we briefly discuss how he started studying literature, the state of language used in his era and discussions related to language. We then describe his behaviour against these discussions. The chapter Mehmet Akif'in Dil Anlayışı frames his ideas in discussions about Turkish in his own era. The chapter Safahat'ta Türkçenin Kullanımı uses examples to demonstrate Mehmet Akif's success in reflecting the richness of Turkish and his proficiency in using Turkish in his poems. The conclusion evaluates how he has made contributions to the development of Turkish by way of the language he has used in poems.

Keywords: *Mehmet Akif Ersoy, Turkish, Safahat, vocabulary, public language, spoken language, proverb, idiom, slang.*

1. Giriş

Bir milletin ana yurdu olan dil, o milletin düşünüş tarzının, hayat anlayışının ve dünyayı algılayışının söze ve yazıya dökülmüş biçimidir. Bir milletin bütün kültür öğelerinin ortak hazinesi olan dil, millet olma bilincinin, inancın, sanatın, gelenek ve göreneklerin sığınağıdır. Dil, kültürün içinde toplandığı büyük bir yapı, kültürü saklayan, koruyan ve gelecek kuşaklara aktaran bir vasıtaadır. Milleti meydana getiren unsurların başında gelen dil, aynı zamanda kültürün oluşması ve yaşamasında da en büyük görevi üstlenmiş durumdadır.

Edebiyatın dolayısıyla şiirin temel malzemesi de dildir. Bu malzemeyi bir kuyumcu titizliğiyle inceden inceye en iyi şekilde işleyenlerden biri de hiç kuşkusuz edebiyat ve fikir dünyamızın önde gelen şahsiyetlerinden biri olan millî şair Mehmet Âkif Ersoy'dur.

Mehmet Âkif şiire, edebiyat dünyasında Servet-i Fünûn hareketinin geniş yankılar uyandırdığı yıllarda (1895-1896) başlamış; ilk denemelerini *Mekteb*, *Resimli Gazete* gibi dergilerde yayımlamıştır. Ancak bu ilk şiirlerini fazla ciddî bulmayan şair, 1908'e kadar yazdıklarını da yayımlama gereğini duymamıştır. Mehmet Âkif, 1908 Meşrutiyetinden sonra çıkarmaya başladığı *Sırat-ı Müstakim* adlı dergide "Safahat" dizisinde sunduğu şiirlerle tanınmaya başlamıştır (Parlatır 1986: 97).

Edebiyat tarihimizde büyük bir ustalıkla ortaya koyduğu manzumeleri, nesirleri ve fikirleriyle önemli bir yere sahip olan Mehmet Âkif Ersoy, aynı zamanda dil ve üslup yönüyle de dikkatleri çeken bir şiir ve nesir üstadıdır. Servet-i Fünûn edebiyatının meydana getirdiği suni ve çetrefil bir dilden yeni edebiyatın gerçek ve yaşayan Türkçesine geçiş sürecinde önemli bir yeri bulunan Mehmet Âkif, eserleriyle en sade ve en doğal Türkçenin seçkin, özgün örneklerini vermiştir. Evlerde, sokaklarda, mahallelerde konuşulan canlı Türkçeyi bütün özelliği, kıvraklığı ve zenginliğiyle Türk şiirine yansıtmış, manzum ve mensur eserlerine Türk halkının doğal ifade biçimini başarıyla aktarmıştır (Uluçay 2014: III). Halkın kullandığı kelimeler ve deyimler en çok onun şiirlerinde geçtiği gibi, konuşma üslubuyla kaleme alınmış manzumelerde halkın doğal ifade biçimini de ilk defa başarıyla o kullanmıştır.

Mehmet Âkif'in içinde yaşadığı yıllar, birçok yönden toplumsal gelişmelerin olduğu, eski durağan yapının değiştiği, birtakım düşüncelerin tartışıldığı yıllardır. Tanzimat Fermanıyla (1839) devlet tarafından resmîyete dökülen modernleşme süreci çeşitli basın yayın organları aracılığıyla halka ulaştırılmaya çalışılmış ve her alanda bir sosyal değişim amaçlanmıştır. Tanzimat'ın ruhuna uygun olarak halkın eğitimi ve kültürel yükselişi hedeflenmiştir. Edebiyatın bir sosyal fayda aracı olarak görülmesiyle başlayan bu süreçte, dil çok önemli bir rol oynayacaktır. Toplumun sosyo-kültürel yapısında kalıcı dönüşümlere ulaşmak, bir zihniyet değişimini gerçekleştirebilmek için dili etkin kullanmak zarureti dönemin önde gelen yazar-şairlerince de kabul edilmiştir. Ancak yayınların dili ağır ve ağırdır. Süslü nesir ve Arap-Fars belagat kuralları geçerlidir. Belirli bir kültür seviyesine erişmedikçe yayın dilini kavramak mümkün olamamakta, devletin bildirdiği hükümler çoğu zaman anlaşılammaktadır. Namık Kemal bu durumu kendi ifadesiyle şöyle dile getirmektedir: "... *İstanbul'da okuyup yazma bilenlerden dahi belki onda biri sebki üzere yazılmış bir*

kâğıttan ve hattâ kâfil-i hukuku olan kanûn-ı devletten bile istifâde-i merâma kadir değildir. Çünkü edebiyatımız şark ve garbın birkaç ecnebî lisanından müste'âr olan şîveler galebe ederek ittirâd-ı ifâdeye halel vermiş ve edevât ve ta'birât ve ifâdâtı takrîrden bütün bütün ayrılmış olan üslûb-ı tahrîr ise bayağı bir başka lisân hükmüne girmiştir" (Yetiş 1996: 60). Namık Kemal, o dönemde bir kişinin düzgün bir mektup yazabilmek için altı yedi yıl Arapça ve Farsçayla meşgul olması gerektiğini de şu şekilde ifade eder: "... Bizde ise bir adam Arabî ve Fârisî mukaddemâtına altı yedi sene vakf-ı vücûd etmelidir ki imlâsı ve mânâsı yerinde bir mektub yazabilsin. İşte edebiyatımızın maârif-i umûmiyyece te'siri bu mazarrat-ı uzmâdır" (Yetiş 1996: 60). Tanzimat bir öze dönüşü ifade eder ve millileşme düşüncesinin temeli de bu dönemde atılmıştır. Bu millî hafızanın tezahürü demek olan Türkçeye yönelik de bu şartlar altında hızlanmış, sosyal değişme ve gelişmeler, aydınları dil üzerinde ciddi bir biçimde düşünmeye sevk etmiştir (Zülfikar 1986/I: 75). Şinasi'nin *Tercüman-ı Ahval* gazetesinde yayımladığı makalelerin başına "Avam lisanı üzere kaleme alınmıştır." ibaresini koyması, bu konuya dikkat çekme amacını güder. Şinasi'nin, makalelerin artık halkın anlayacağı bir dille yazılacağını belirtmesiyle başlayan gelişmeler bir başlangıç noktası oluşturmuştur. Şinasi'nin başlattığı, çeviri faaliyetleriyle de Türkçenin lehine sonuçlanan bu süreç, Namık Kemal'in Şinasi'yle "dildaş" olma sözüne rağmen sekteye uğramış ve dilde sadeleşme süreci Şinasi'nin değil, Namık Kemal'in izinde "müzeyyen" ve "âli" üslupla yoluna devam etmiştir. Servet-i Fünûncuların şiirde öne çıkardıkları estetik gaye ve "yeni bir şiir dili" kurma çabasıyla Türkçe en ağır ve muğlak döneme girmiştir. Servet-i Fünuncuların hemen yanı başında bir ses, Mehmet Emin Yurdakul, 1897'de "Türkçe Şiirler" ibaresiyle edebiyat ve düşünce dünyamıza etkili bir giriş yapar. Bu giriş "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken"de okuduğumuz Türkçenin ve hecenin sesidir. Bu gelişmeler, giderek olgunlaşmış, Millî Edebiyat döneminde yayın hayatına atılan *Genç Kalemler* (1911-1912) dergisinin çevresinde toplanan Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp'in öncülüğünde Türk dilinin sadeleşmesi tezi ortaya atılmış, halkın özünde canlılığını ve doğallığını koruyan, konuşulan Türkçeye yönelme düşüncesi işlenmeye ve yayılmaya başlamıştır (Parlatır 1986: 97).

"Mehmet Âkif, Tanzimat'tan bu yana toplumdaki gelişmelerin benimsendiği, taraftar bulduğu, halka hitap etmenin ancak onun diline kulak vermekle mümkün olabileceğinin anlaşıldığı bir dönemde tanınan, bilinen saygı duyulan bir şairdir. O, bu durumun bilincinde olarak Türkçeyi yürekte benimsemiş, halk dilini sade ve süssüz bir biçimde, hüner göstermeden kullanma yolunu tutmuştur. Mehmet Âkif böyle bir düşünce içinde toplumda yerini alıp tanınırken bir yandan da Millî Edebiyat

döneminin dil anlayışını dolaylı da olsa benimsemiştir” (Zülfikar 1986/I: 76). Ayrıca Agâh Sırrı Levend, *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri* adlı önemli eserinin “Türk dilinin güzelleşmesine hizmet edenler” alt başlığında, nazım alanında dönemin önde gelen isimleri arasında Mehmet Âkif Ersoy’u da saymakta ve onun gerek tasvirlerde gerek konuşmalarda kullandığı yalın ve özentisiz dilin, güzel Türkçenin gelişmesinde büyük rolü olduğunu belirtmektedir (Levend 1972: 352). Yine yazar, Mehmet Âkif’in, Türkçeyi aruzun kalıplarına uydurmakta büyük bir başarı gösterdiğini dile getirmektedir (Levend 1972: 380).

2. Mehmet Âkif’in Dil Anlayışı

Mehmet Âkif’in Türk dili hakkındaki görüşlerini daha çok kendi döneminde Türkçe üzerinde yapılan tartışmalar çerçevesinde ele almak gerekir. Başka bir ifadeyle, bütünüyle Türk dili ve dil kavramı çerçevesindeki Türkçe değil, döneminin sorunları olan konular Âkif’te söz konusudur. Mehmet Âkif, şiirlerinde bir toplum şairi olarak okurun karşısına çıkmış ve gerekli gördüğü yer ve zamanda Türkçeye ilgili görüşlerini açık ve samimi bir biçimde ortaya koymuştur. Ancak o, hiçbir zaman Ziya Gökalp gibi doğrudan doğruya bir dil davacısı olarak ortaya çıkmamış; onun dil konusundaki görüşleri, her üstün seviyedeki sanatçı gibi, Türkçecilik anlayışındaki eğilimlerini ve genel dil tutumunu dile getirir nitelikte olmuştur.

Mehmet Âkif’in eserleri üzerinde dil ve üslup çalışması yapan Mustafa Uluçay (2014: 26-27), dönemindeki pek çok aydın gibi Mehmet Âkif’in de çok hararetle münakaşaların yapıldığı dil ve alfabe konularına ilgisiz kalmadığını, ancak onun bu konulara olan ilgisinin diğer alanlara göre zayıf olduğunu; dil ve alfabeye doğrudan ilgilenen aydınlardan farklı olarak bu konularda müstakil makaleler yazmayıp görüşlerini şiirlerinde ve düzyazılarında çeşitli vesilelerle ortaya koyduğunu belirtmektedir. Âkif’in konuya ilgisinin, dönemindeki aydınlığın seviyesinde bir dil uzmanı bilgisiyle değil, millî ve kültürel konulara duyarlı bir aydın sorumluluğu ile dile ve Türkçeye verdiği önemden, dil bilincinden kaynaklandığını dile getirmektedir. Yine araştırmacı, Mehmet Âkif’in kaleme aldığı makalelerinden, manzumelerinden, farklı mahfillerdeki konuşma ve hatıralarından, ortaya koyduğu uygulamalarından hareketle şairin dil ve dil meseleleri hakkındaki görüşlerini maddeler hâlinde şöylece tespit etmiştir:

- Türkçe başlı başına bir dil olmayıp Türkçe, Arapça ve Farsçadan müteşekkil bir lisandır.
- Dil ne kadar sadeleşirse sadeleşsin, Arapça ve Farsçadan alınan kelimelerin birçoğu Türkçe içerisinde yaşamaya devam edecektir.

- Her dilin bir şivesi olduğu gibi, Türkçenin de kendine has bir şivesi, milli bir vakarı vardır.
- Türk unsurları arasında bir dil birliği sağlanacaksa, bu ancak Türkiye Türkçesi temelinde olabilir.
- Dilimizin sadeleştirilmesi bir mecburiyettir ve gereklidir.
- Dilin sadeleştirilmesi konusunda temel ölçü, ‘halkın lisanı ve yaşayan Türkçedir.
- Bir kelimenin sadeleştirilmesi gerekli hale gelmedikçe, o kelimeyi sırf Arapça ya da Farsça olduğu için sadeleştirmek lüzumsuzdur.
- Sadeleştirme ve yenileştirme işi her eli kalem tutanlarca değil, mutlaka dil uzmanları tarafından yapılmalıdır.
- Dilin sadeleştirilme işi bir anda değil, uzun bir zaman içerisinde ve tabii mecrasında gerçekleştirilmelidir (Uluçay 2014: 26-27).

Dil meselesini çeşitli düz yazılarında da değerlendiren Âkif, dilde *tasfiye* hareketine temkinli yaklaşır. Bu konuda ileri gidilmesinin dile zarar vereceğine inanan Âkif, dilin sadeleştirilmesinin zamana yayılarak yapılmasını ama mutlaka yapılmasını ister.

Biraz değişmeli artık bu eski zihniyet

“Lisâna hiç yenilik sokmayın!” demek: cinnet (Fatih Kürsüsünde)

deyişle, dilin sadeleştirilmesi hareketine karşı olmadığını, üstelik dilde sadeleşmeyi eleştirenlerin düşüncelerine katılmadığını açıkça dile getirmiştir. Bununla birlikte Âkif, dilde yenilik yapılmasına da karşı değildir. Yalnız, bunun ehil kişiler eliyle ve millî benliğe uygun bir biçimde yapılması; dilde yerleşmiş ve benimsenmiş kelimeler varken, bunların Batı kaynaklı karşılıklarının aynen alınmaması gerektiği görüşündedir. Ayrıca Batı dillerinden kelime almanın moda hâline gelmesine şiddetle karşı çıkmış, dilin millî ağır başlılık içinde olması gerektiğini şu sözlerle savunmuştur:

Tasarrufatını aynen alırsak İngilizin,

Fransızın, ne olur hâli, sonra, şîvemizin?

Lisânın olmalıdır bir vakâr-ı millîsi,

O olmadıkça müyesser değil te’âlisi (Fatih Kürsüsünde)

Dili millet hayatında çok önemli bir unsur olarak gören ve dili taklitten, yapmacıklıktan uzak, bütünü ile millî şahsiyetin aynası olarak değerlendiren Âkif, bu husustaki düşüncesini şöyle dile getirir:

“Bugün ne maskara olmuşsa milletin kılığı;
Lisan da öyle olur!” (Fatih Kürsüsünde)

Âkif, dilin sadeleştirilmesinin ve halkın konuştuğu tabii dil ile bağdaştırılmasının şart olduğu görüşündedir. Ancak, sadeleştirme ve Türkçeleştirme uğruna karışıklık yaratılmasını da asla kabul etmemektedir.

“*Ne tasannu bilirim, çünkü ne san’atkârım*” dizesiyle üslubunun sadeliğini ilan eden ve genel dil anlayışı itibarıyla dilde sadelik yanlısı olan Âkif, her şiirinde biraz daha yalın bir söyleyişi benimseyerek bu düşüncelerini yalnız sözde bırakmamış; eserlerinde de geniş bir biçimde uygulayarak canlı Türkçenin en güzel örneklerini vermiştir.

Âkif, yaşayan ve yüzyıllardır işlene işlene bugünkü durumuna gelmiş olan halkın dilini benimser. Esasen, Âkif gibi ömrü, bin bir derdin acısıyla dolu halkın arasında geçen, sanatı yalnız millete hizmet için bir vasıta sayan ve bütün millete hitap eden bir şairin dilinin başka türlü olması beklenemez. Onun dilindeki bu sadelik ve doğallık elbette, hem sanat anlayışından hem de yetişme ve hayat şartlarından kaynaklanmaktadır. Mehmet Âkif, dilin sadeleşmesinde ve yaşayan Türkçenin edebiyat dili olarak kullanılmasında en fazla emeği geçmiş olan Türkçe sevdalılarından biridir.

Âkif, hiçbir zaman dilin bozulmasından yana olmamıştır. Gerçi o, dil konusu üzerinde ayrıntılı düşünmüş, bu konuyu sanatında ön plana almış bir şair değildir. Ancak, şiiri gözden geçirilirse görülür ki uygulamada o, Türkçeyi her bakımdan ustalıkla kullanmış; bundan dolayı da Türk edebiyatında ender görülen tarzda üslubunu çeşitlendirebilmiş bir söz üstadıdır. Âkif pek az şairimizde görülen bir ustalıkla Türkçenin inceliklerini şiirleştirmiş bir şairdir. Gerek halk deyişlerini deyim ve atasözlerini gerek edebî sanatları gerek vezni gerekse üslûp çeşitlerini kullanmada gösterdiği beceri, bu yargıyı destekler niteliktedir (Parlatır 1986: 98).

Mehmet Âkif’in Türkçeye olan sevgisi ve onu konuşma diline yaklaştırarak kullanması, Türkçeden zevk almasını, haz duyduğunu biraz da bütün dillere karşı olan sevgisine ve yeteneğine bağlamak gerekir. Âkif bir yandan Arapça ve Farsça dersleri bir yandan da Fransızca dersleri alarak, Doğu ve Batı dillerini bir arada öğrenmiştir. Bütün bunlar onda yüksek bir dil formasyonunun gelişmesine vesile olmuştur. Böyle bir düzeye erişen Mehmet Âkif, Türkçenin bütün imkânlarını kullanmış ve Türkçeye kendisinden de bir şeyler katmıştır (Zülfikar 1986/I: 76).

3. *Safahat*’ta Türkçenin Kullanımı

Mehmet Âkif’in dili ve Türkçeyi kendine özgü kullanma biçimi başlı başına bir inceleme konusudur.

Âkif şiirlerinde, çok farklı kesimlerden bütün Türk halkının konuştuğu Türkçeyi çok iyi bilen bir şairdir. O yalnızca doğup büyüdüğü İstanbul'da konuşulan edebî dili kullanmamış, bir halk adamı olarak halktan dostlarının, ayrıca, memuriyetle dolaştığı Rumeli'de ve Anadolu'da aralarına girme fırsatını bulduğu insanların kullandıkları kelimeleri ve deyimleri onların söyledikleri şekilde şiirlerine aktarmıştır. Bu yüzden edebî dilin en zarif kelimeleri ve ifade şekilleri yanında halkın kullandığı kelime ve tabirler, hatta argo, onun şiirlerinde rahatlıkla yer almıştır. Bundan dolayı Âkif'in şiirleri aynı zamanda zengin bir dil malzemesi durumundadır. *Büyük Türk Lügati*'nin yazarı Hüseyin Kâzım Bey "Eğer Âkif'le Hamid'in eserleri olmasaydı birçok lügatlere şevâhid bulmakta âciz kalırdım" demiştir (Mazıoğlu 1986: 22-23).

Âkif, çağdaşı olan Servet-i Fünun yazarlarından dilinin sadeliği ile de ayrılır. Bazı şiirlerinde, özellikle ilk yazdıklarında, onlar gibi Arapça ve Farsça kelimeleri ve tamlamaları kullanırsa da şiir dili gittikçe sadeleşmiştir. Nitekim *Safahat*'taki tamlamalı bazı beyitlerini daha sonra sadeleştirmiştir. *Safahat*'ın sonraki baskılarında bu gelişmeyi görmek mümkündür. Bu bakımdan *Âsım* dil ve ifade bakımından da onun en mükemmel eseridir (Yetiş 1992 : 23).

Mehmet Âkif, şiirlerinde halkın kullandığı sade Türkçeyi kullanmıştır. Necmettin Hacıeminoğlu (1970: 84), Âkif'in şiirlerini "*Türkçeyi, mahalli tabirleri, küfürü, argosu, bedduası ve halk dili dâhil olmak üzere, bütün incelikleri ile biliyor. Geniş bilgisi sayesinde her meseleyi konunun gerektirdiği kelime, tabir ve terimlerle anlatıyor... Kişilere, mesleklere uygun tabirler, sokak ağzı, ev ağzı, sohbet üslubu bakımından zengin örnekler mevcuttur*" biçiminde yorumlamaktadır. Bu konuda Zeynep Korkmaz da (1976: 47) benzer tespitlerde bulunur: "*Tasvir ve karşılıklı konuşma parçalarındaki doğrudan doğruya halkın dilinden alınmış ve o zamana kadar yazı diline girmemiş olan canlı, kıvrak, dipdiri Türkçe kelimeler ve söyleyişlere rastlanır. Âkif'in berrak, akıcı, canlı ve kıvrak bir Türkçesi vardır. Kaftiyelerindeki söyleyişi zorlamayan tabii düzen, birçok kelime ve deyimlerle bezenmiş olan konuşma ve halk dilini bazen kılı kırk yaran bir tasvir tarzı, bazen de canlı birer karşılıklı konuşma düzeni içinde ve ustalıkla bir biçimde eserlerine aktarabilmiş olması; hele Türkçeyi aruz vezninin kalıplarına uydurmaktaki büyük kabiliyeti, onun dil ve üslubunu hem çok yüksek bir seviyeye ulaştırmış hem de sanat hayatındaki başarısının ana sırrı durumuna getirmiştir*".

Mehmet Âkif, şiirlerinde sade bir dil kullanmayı gerçekten benimsemiş bir şairdir. Onun manzumelerinde kaleme alıp yayımladıktan sonra anlam bakımından olduğu kadar, yer yer yabancı kelime ve kurallar bakımından da

değişiklikler yapmış olması bu tutumun açık bir belgesidir. Özellikle 1908'den sonra hız kazanan dilde sadeleşmenin Âkif'in manzumelerindeki etkisi, gözden kaçmayacak derecede güçlüdür (Uluçay 2014: 181).

Âkif'in şiirlerindeki ifade özelliklerinin en çok dikkat çeken bir yönü de şiirlerinde sıkça yer verdiği karşılıklı konuşmalardır. Şiirimizde özellikle Tevfik Fikret'in nazma getirdiği konuşma tarzını Âkif çeşitli kesimlerdeki halkın diliyle çok sade, çok doğal bir söyleyişe ulaştırmıştır. *Âsım* bütünüyle karşılıklı konuşmalar şeklinde yazılmıştır (Mazıoğlu 1986: 24).

Mehmet Âkif'in şiiri için öncelikle söylenecek söz, dilde doğal olmasıdır. Tanzimat'tan itibaren Şinasi ile başlayan halka yakınlaşma düşüncesi, hayatı ve yazdıklarıyla bir halk adamı olan Âkif'te âdeta somutlaşmıştır. Onun şiirlerinde toplumun her kesiminde konuşulan dilin biçimlerini bulmak mümkündür. Felsefi konulardan kahvehane sohbetlerine kadar geniş bir halk tabakasının söz varlığı onun şiirinde kendiliğinden akıp gider. İşlediği konuya göre, hatta aynı manzume içerisinde konuşanların seviyesine göre bir dil kullanıldığı görülür. Mahalle kahvesinde sohbetle vakit geçiren insanlar, küfe taşıyan çocuk, mahalle kadını kendi dilleriyle konuşurken, *Tevhid yahud Feryad* şiiri gibi metafizik konularda konunun ağırlığına göre bir dil kullanıldığı görülür.

Mehmet Âkif Ersoy, duygu ve düşünce dünyasını halka daha kolay açabilmek, halka yaklaşmak, halkla bütünleşmek, hayalden uzak gerçekçi bir anlatımı yakalamak, bununla da ifadeye samimiyet kazandırmak gibi gayelerle halk dilini şiirlerinde yoğun bir şekilde kullanmıştır. Hatta bu gaye için günlük konuşma dilinde sık rastlanılan argo ve küfürlü sözleri kullanmaktan da çekinmemiştir. (Yılmaz 2009: 189).

Mehmet Âkif'in şiirlerinde kullandığı dili tek kalıba yerleştirmenin belki de doğru bir yaklaşım olmayacağını belirten Kuntay (1986: 343), şair için “*Altı yedi Türkçe bilir: Divan Türkçesi, Tekke Türkçesi, Tanzimat Türkçesi, Servet-i Fünun Türkçesi, ev ve sokak Türkçesi!... Hasılı Anadolu'nun uzak yerindeki jargon (taşra ağzı)dan Beyoğlu'nun Dolapdere mahallesindeki argoya kadar bütün Türkçeleri bilir.*” demektedir.

Hüseyin Özbay (*Haber Açısı* 26.12.2011) *Safahat*'ın, sadece kullanılan sözcükler ve kavramlar bakımından incelendiğinde bile, Âkif'in Türkçesi hakkında araştırmacıya sağlam bilgiler verdiğini, bu eserde toplam sözcük sayısının 10.000 küsur olup bunun yaklaşık 5200'ünün farklı sözcüklerden oluştuğunu belirtmektedir. Bu verilerden hareketle, Âkif'in her bir sözcüğü ortalama iki defa kullandığını anlaşıldığını; şiir gibi nesre göre belirli ve sınırlı duygu ve heyecanların aynı veya benzer sözcük tekrarlarıyla

anlatıldığı bir türde, her kelimenin iki'nin altında bir kullanım sıklığına sahip olmasının şaşırtıcı olduğunu dile getirmektedir.

Safahat'ta dil bilgisi bakımından hemen her çeşit cümleye rastlamak mümkündür. Mehmet Âkif'in şiirlerinde günlük konuşma dilinin söz diziminden, en üst düzeydeki edebî dilin söz dizimine kadar her türden cümle yapısı görülebilmektedir. Âkif'in cümleleri, hemen tamamıyla nesir cümlesidir. Birkaç dize devam ettikten sonra, dizinin ortasında da bitse, cümlelerin mantıksal kuruluşu ve gramer yapısı sağlamdır. Uzun manzumeler aynı ifade rahatlığı içinde devam edip gider (Hacıeminoğlu 1970: 90):

*Hind'i baştan başa gezmekdi murâdım, lâkin,
Nerde olsam, beni takibi yüzünden polisin.
Takatim bitti de vazgeçmede, muztar kaldım
Kaldım amma, yine her, mahfile az çok daldım.* (Süleymaniye Kürsüsünde)

Mehmet Âkif'in en büyük özelliklerinden birisinin yukarıda ifade edildiği gibi konuya uygun bir dil kullanmasıdır. *Hasta* şiirinde ayrıntılara kadar inen çeşitli tasvirler yaparken Türkçenin pek çok söz güzelliğini, deyimleri, halk söyleyişlerini kullanarak zengin bir kelime kadrosuna ve mecazlı anlatımlara başvurur:

*Rengi uçmuş yüzünün, gözleri çökmüş içeri;
Elmacıklar iki baştan çıkıvermiş ileri.
O şakaklar göçerek, cepheyi yandan sıkılmış;
Fırlamış alnı, damarlar da beraber çıkmış!
Bet beniz kül gibi olmuş, uçarak nûr-ı şebâb
O yanaklar iki solgun güle dönmüş, bîtâb!
O dudaklar morarıp kavlamış artık derisi;
Uzmuş saç gibi kirpiklerinin her birisi!
Kafa bir yük kesilip boynuna, çökmüş bağı;
İki değnek gibi yükselmiş omuzlar yukarı.*

Gençliğinden itibaren spora yatkın olduğu, güreş tuttuğu, uzun yürüyüşler yaptığı bilinen Mehmet Âkif'in, şiirlerinde de Türk milletinin ata sporu olarak bildiği güreşle ilgili kelimelerin onun şiiri içinde eriyip gittiği görülür (Zülfikar 1986/II: 517);

*Önce peşrev yaparak sonra tutuşmazlar mı,
Güreş artık kızışır, hasmını tartar hasmı.
Uzanır şimdi göğüsler, kavuşur şimdi yine,
Dalga çarpar gibi çarpar, sarılır birbirine.*

Kimi tek çapraza girmiş, mütemâdi sürüyor;
Kimi şirazeyi tartıp alıvermiş, yürüyor.
Kimi sarmayla çevirsem diye sardıkça sarar;
Kimi kılçık düşünür, atmak için fırsat arar
Adalî gövdeler altında o biçâre çayır,
Serilir toprağa, hem bir daha kalkar mı? Hayır!
Bu, el enseyle düşürmüş de hemen çullanıyor;
O da kurtulmak için türlü oyun kullanıyor.
Kimi almış paça kasnak, o açar, hasmı döner;
Kimi kündeyle giderken, topuk eller de yener.
Kimi cür'etli olur çifte dalar, hem de kapar;
Kimi baskın çıkararak kaz kanadından çarpar. (Âsım)

...

Yukarıda bir bölümünü verilen güreş sahnesinde *çapraza girmek*, *çifte dalmak*, *kasnak*, *kaz kanadı*, *kılçık atmak*, *künde*, *peşrev yapmak*, *sarma* gibi çeşitli güreş terimleri ve deyimleri bir arada ustalıkla kullanılmıştır. İnsan, bir pehlivanı ve güreşi, televizyon ekranından seyretse, bu satırların tasvir ettiği ayrıntıları göremez ve aynı heyecanı duyamaz belki de.

Âkif'in tasvirleri bu derece canlı ve başarılı olduğu hâlde, manzumelerinde fazla *sıfat* görülmez. Onun, her isim için mutlaka birkaç tane *sıfat*, her fiil için de muhakkak birkaç *zarf* buluşturmak merakı yoktur. Her şeyi belli bir ölçü içinde ve yerli yerinde kullanmıştır. Özellikle sıfatların eşyanın tabiatına tamamıyla uygun olmasına dikkat etmiştir. Başkasına benzemek gibi bir hevesi bulunmadığı için, orijinal ve acayip ifade biçimleri aramamıştır. *Safahat*'ta geçen kelimelerin aşağı yukarı yüzde 50'si isim, yüzde 20'si fiil ve yüzde 19'u sıfattır. Zarfların oranı ise daha da azdır (Hacıeminoğlu 1970: 107).

Âkif manzumelerinde bağlaçları, edatları ve ünlemleri de sıkça kullanmıştır. Bunun sebebi, cümlelerin birkaç mısra boyunca uzayan nesir cümlesi hâlinde oluşu ile, konuşma üslubundaki doğallığın sağlanmak istenmesidir. Ayrıca, bunlar anlatıma güç kazandırır, değişik bir ton verir. İşte şair Türkçenin bu imkânlarını da çok iyi değerlendirmiştir. Bütün *Safahat*'ta bu durumun pek çok örneğine sıkça rastlamak mümkündür:

Ömer de kim ? Benim ondan kerim adamdı babam. (Kocakarı ile Ömer)

Değil mi bir anasın sen? Değil mi Almansın,
O hâlde, fikr ile vicdana sahip insansın.

*Nasıl da keskin ahâliye karşı kör kılıcı!
Verir de hepsini kalmazsa hiç mi hiç parası!
Damarlarındaki son damlanın gelir sırası...*

*Götür de kalbine bir kerre ey kadın elini!
Düşün zavallıların sernüvişt-i erzelini. ..*

*Nedense, mevte olurken biner biner mahkûm
Çıkıp da etmedi bir ses bu hükme karşı hücum! (Berlin Hatıraları)*

Hele bir aferin olsun diyebildin bana da

...

Kimi mevlidci diyor...

— *Ah, olabilsem. nerde!*

Yetişilmez ki Süleyman Dede yükseklerde.

Vâkiû hasmı da gürbüz delikanlıydı; ama,

Âsım'ın savleti kuvvet mi sorar hiç adama? (Âsım)

Halk diline özgü sözcük ve ifade biçimlerinin şiir dili içerisinde yer alması, daha çok halk şiiri örnekleriyle mümkün olmuştur. Bununla birlikte, halk dili öğelerinin bazı divan şairleri ile modern şairlerin şiir dili tercihleri arasında görülmesi az rastlanılan bir durum değildir. Halk dili öğelerine şiir dilinde yer veren yeni Türk edebiyatının önemli simalarından biri de istiklâl şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'dur (Yılmaz 2009: 189).

*Safahat'*ın dikkati çeken taraflarından biri de ancak konuşma dilinde kullanılan halk deyimleri bakımından zengin oluşudur. Âkif her sözü, her deymi o kadar yerinde kullanmıştır ki, mısranın bir hecesine dahi dokunmak mümkün değildir:

Babanın oğlusun Âsım, ne kadar olsa yine

Bir selâm ver be herif, ağzın aşınmaz ya... Hayır! (Âsım)

Adam hesâbına koymam bizim köpoğlunu ben (Mahalle Kahvesi)

Döktüğün dillere bittim, seni çok sözlü seni! (Âsım)

Al işte, bir günü mâtemsiz olmayan Asya! (Berlin Hâtıraları)

*Sade bir **bal** deyivermekle **ağız tatlansa.*** (Âsım)

Baban yerinde adamdan ne istedin şimdi. (Küfe)

*Keşki ben evde olaydım... Esef ettim, **vah vah!**
Bir fener yok mu verin... Nerde sopam? **Kız çabuk ol.***

...

***Aha** buldum aramak istemez oğlum, gitme... (Seyfi Baba)*

*Bir perişan anayım, **dağ gibi** evlâd gördüm* (Gölgeler)

gibi sayısız örnekler bulmak mümkündür. Ancak, burada *Safahat*'ta geçen deyimlerin birkaçını vermek gerekirse;

har vurup harman savurmak:

Bire dört aldığı yıl köylü emîn ol, kudurur:

*Har vurur bitmeyecekmiş gibi, **harman savurur.*** (Âsım)

yüzünü/suratını ekşitmek

*Fakat çocuk bana haykırdı **ekşitip yüzünü:***

-Sakallı, yok mu işin? Git cehennem ol suradan! (Safahat)

*açmaza düşmek, adı çıkmak, ağız süt kokmak, aklından zoru olmak, biçilmiş kaftan, bitmek, çileden çıkmak, çam devirmek, çürük tahtaya basmamak, elde baş başta, ... gibi çok bilinenlerin yanı sıra, **alığın bel kemiğini bulmak** (asıl önemli noktayı bulmak); **baş kesmek** (baş eğerek selam vermek); **baştan karaya vurmak** (işin başından düşüncesiz hareket etmek), **burnundan tutmak** (kötü durumda yakalamak), **canı yangın olmak** (çok acı çekmek), **dili ağırlaşmak** (konuşma güçlüğü çekmek), **eli yufka** (parasız), **kelle kızdırmak** (sinirlendirmek), **kül bağlamak** (acısı dinmek), **pala sürtmek** (çalışıp çabalamak), **postu sermek** (gittiği yerde uzun süre kalmak), **tabanları kaldırmak** (kaçmak), **tingir elek tingir saç** (çıplak ve fakir ev) ... gibi daha az bilinen örnekler sıralanabilir.*

Şair bazen de bu deyimleri tek parça olarak kullanmayıp, aradan böler veya öğelerin yerini değiştirir. Böyle, nazım tekniğinin mecbur ettiği bir bölünme Âkif'in ustalığı sayesinde deyimmin anlam bütünlüğünü bozmaz:

her işe burnunu sokmak:

Sokarsa burnunu herkes, düşünmeden, her işe (Fatih Kürsüsü)

canına tak demek:

Kimşesizlik bu sefer tak dedi, artık canıma (Seyfi Baba)

çivi çivi söker:

Çivi, bir an'anedir, bizde, sökermiş çivi (Âsım)

Mehmed Âkif, bu deyimlerden başka, yine çoğu halk dilinden alınmış *argoya* benzeyen fakat özel anlamları olmadığı için argo sayılmayan kelime ve tabirlere de çok yer vermiştir:

a tirit, ahiret kılıklı, cavlak, cici bey, çöplenmek, çulpa, hasba kılık, hey gidi, hışır, hödük, kaltaban, kazık boylu, kukla kıyafetli, pampin, salaş, şallak mallak, tamtakır, türedi, yalçın kelle, zebani kıyafetli, zıpır, zibidi, zırzop ... gibi. Bunula birlikte *imamsuyu* (rakı), *moruk*, ... gibi doğrudan argo olan kelimeler de kullanılmıştır.

Mehmet Âkif'in şiirinde, halk deyişleri içinde dikkati çeken bir özellik de ölçünlü Türkçede pek kullanılmayan, ancak halkın dilinde canlılığını ve varlığını koruyan kelimelerin yer almasıdır.

cıllık: talaş

Yatsıdan sonra ahâli "bize va'zet" dediler;

Çektiler altına bir cıllığı çıkmış minder. (Âsım)

cızıktırıvermek: yazmak, karalamak

-Yazındı: "Kendine mahsus ve münhasır bulunan

Adam, cızıktırıver, bakma hüsn-i hatta, filân. (Âsım)

ımızganmak: uyuklamak

Yok öyle heybeye dirsek verip ımızganmak, (Berlin Hatıraları)

şimdicek: şimdi

- *Moruk, kaçınıcı kadeh? Şimdicek sızarsın ha!*

- *Sızarsa mis gibi yer, yatmamış adam degil a.* (Meyhane)

yedmek: çekerek peşinden götürmek

Ruhudur çünkü karanlıkta elinden yedecek

Yolcu şaşkın mı ki dursun, mütemadi gidecek. (Süleymâniye Kürsüsünde)

zağar: her hâlde, evet öyle

Balık almış, ne olur? Sonra yedirmiş, ne çıkar?

Sanki hiç beslememiş kendisi vaktiyle zağar. (Âsım)

Mehmet Âkif'te şiirlerinde çok fazla olmamakla birlikte konuya uygun olarak anlatımını güçlendirmek, vermek istediği mesajı daha etkili hâle getirmek ya da dikkat çekmek istediği noktayı göstermek amacıyla atasözlerini de kullanmıştır.

Bir musibet bin nasihatten yeğdir.

Dünyâda nâsihat mi olur Şark'a müessir?

Binlerce musibet yine hâib, yine hâsir! (Gölgeler)

İyilik et, denize at, balık bilmezse Hâlik bilir.

Ama Hâlik biliyor, bilmesin isterse balık. (Âsım)

Kurunun yanında yaş da yanar.

Yanında yaş da yanar, çâresiz, yanan kurunun... (Fatih Kürsüsünde)

Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin.

Cemâatin arasından " Kalırsa: El beğenir;

Ölürse: yer beğenir" dört adam çıkarsa, getir! (Fatih Kürsüsünde)

Yiğit meydanda belli olur.

Ne büyük söyle, ne çok söyle; yiğit işde gerek. (Gölgeler)

İkilemelerin kavramları zenginleştirdiğini, şiire ahenk kattığını çok iyi bilen Mehmet Âkif şiirlerinde ikilemelere, pekiştirmelere geniş yer vermiştir. Şair ikilemeleri oluşturan kelimeler arasındaki ses ve söz benzerliğinden büyük ölçüde yararlanmıştır. İkilemeleri şiirlerinde sıkça kullanma, halk diline eğilme, ona gönül verme özelliğinden kaynaklanır (Zülfikar 1986/II: 518). Âkif'in şiirlerinde kullandığı bazı ikilemeler henüz *Türkçe Sözlük*'e geçmemiş bazıları da yakın dönemlerde sözlüğe alınabilmiştir. Burada şairin kullandığı yaygın olan ikilemeli örnekler değil, nadir örnekler verilmiştir:

...
Teker meker küfe bitâb düştü ta öteye (Küfe)
 ...
Kaynayıp çifte kazan aksa çamçak çamçak (Âsım)
 ...
Dünkü şen şatır ocaklar yatıyor yerde bu gün. (Âsım)
 ...
Bunların ağdalanır maç maç öterken sakızı (Âsım)

Bir kelimedeki anlamı yoğunlaştırmak, kuvvetlendirmek için ilk hece tekrar edilerek araya *m*, *p*, *r*, *s* seslerinden uygun olan konur. Bu tekrarlar, kelimeye ahenk kazandırır. Bu tür sözler anlatımın en güzeli olan şiir için bir malzeme oluşturur. Mehmet Âkif, pekiştirmeli biçimlerden çok yararlanmıştır:

...
Arka yusyumru, göğüs çökmüş, omuzlar kalkık.
Gözleri busbulanık rengi, kapaklar şiş şiş (Âsım)
 ...
Varsa meydanda gezen tostopaç oğlanlardır. (Âsım)
 ...
Tertemiz yerlere kipkirli fotinlerle dalar (Âsım)

Mehmet Âkif, Türkçe kelimelere daha çok yer vermek bakımından dönemin diğer şair ve edipleriyle karşılaştırılacak olursa onun ileride olduğu görülür. Türkçeyi tercih etmesinin başlıca sebebi, halkla iyi bir iletişim kurmaktır. Onun çok okunmasının ve tanınmasının sırrı buradadır.

Bunun yanı sıra yalnızca konuşmayı canlandıran, kısa, kalıp şeklinde dua sözleri vardır. *Safahat*'ta bununla ilgili olarak birkaç başarı temennisi ve şükür ifadesi vardır:

*Hele yâ Rabbi şükür, karşıdan üç tane fener
Geçiyor... sapmayarak doğru yürürlerse eğer,
Giderim arkalarından... Yolu buldum zaten. (Safahat)
Hemen söyle, hemen yaz! Teyfik-i Hudâ refikin olsun, azîzim.
(Hakkın Sesleri)
Yâ ilâhî bize tevfikini gönder... -Âmin!
Doğru yol hangisidir, millete göster... -Âmin! (Süleymâniye
Kürsüsünde)
Ya sen, zebâni kıyâfetli, gulyabâni paşa!
Îlâhi yumru başın bir geleydi sivri taş! (Safahat)*

Derviş Ahmed, Hüsâm Efendi Hoca, Kör Neyzen, Köse İmam, ... gibi lakaplar; kuzum, sakallı, ayol, herif, ... gibi hitaplar/çağrılar; -Vay hocam! Vay gözümün nûru efendim, buyurun! gibi karşılama; -Selâmetle Hocam... gibi uğurlama sözleri Âkif'in şiirine zenginlik katan diğer söz varlıklarıdır.

4. Âkif'in bu şiirlerinde kullandığı, daha çok konuşma diline dayalı, manzum hikâyelerindeki Türkçesinden başka, Âkif'in hem edebî metin düzeyi ve hem de Türkçe sarfi açısından en etkili metni kuşkusuz İstiklal Marşı'dır. İstiklal Marşı, Türk milletinin bağımsızlık bildirgesi olmasının yanında Âkif'in Türkçecilik yolunda Osmanlıdan cumhuriyete aydınlarımızın geldiği noktanın sonuç bildirgesi durumundadır. Sadeleştirmenin Arapça, Farsça kelimeleri dilden atmak olarak yorumlandığı ve karşı cephelerin boş yere açıldığı dil tartışmalarından bu yana, yabancı dillerin kurallarıyla örülü şiir sanatı, terkiplerin, eklerin, süslerin, gereksiz edatların atılması ve şiirin anlam dünyasının her hâliyle Türkçe düşünölmüş olması hem Âkif'in dil anlayış hem de "Yeni Lisan"ın umdeleriyle uyumlu bir Türk şiirinin artık teşekkölüne bir delildir. Şiir bir söz oyunudur ve bu oyunda benzetmeler en güçlü hamleye benzetmeler yapar. İstiklal Marşı'nda artık Türkçe kendi söz oyunları ile kendi hamlesini yapmaktadır.

5. Sonuç

Mehmet Âkif, eserlerinde konuşulan canlı Türkçeyi bütün özelliği, kıvraklığı ve zenginliğiyle dile getirmiş, dilde sadeleşme düşüncesini sözde bırakmayıp eserlerinde de uygulamıştır. Bu bakımdan Mehmet Âkif'in şiirleri en çok okunan ve sevilen şairlerden olmasının sebeplerinden biri dili kullanmadaki başarısıdır.

Mehmet Âkif, şiirlerinde Türkçeyi başarıyla kullanmış, özellikle manzum hikâyelerinde halk söyleyişlerine, mahallî tabirlere, atasözlerine ve deyimlere sıkça yer vererek konuşma dilinin özelliklerini Türk şiirine

yerleştirmiştir. Gerçekten Âkif'in şiirinde halk deyişleri, hem çeşitlilik hem canlılık hem de ifade zenginliği ve etkinliği bakımından dikkate değer niteliktedir.

Şiirleri üzerinde yapılan incelemeden anlaşıldığı gibi aldığı kültür, gördüğü eğitim ve yaşadığı çevre onun son derece işlek, açık ve akıcı bir Türkçeye sahip olmasını sağlamıştır. Duygulu oluşu, kıvrak bir zekaya sahip bulunuşu, yurtseverliği onun dilini zenginleştirmiş ve çekici kılmıştır.

Bir sanatçı olarak Âkif “*Ne tasannu bilirim, çünkü, ne sanatkârim*” dizesiyle içtenliğin, alçakgönüllülüğün uç örneğini vermiş olsa da eskilerin sehl-i mümtenî dedikleri tarzda, iddia sahiplerinin yazamayacağı nitelikte şiirler kaleme almıştır. Yerel söyleyişler, sokak dili, Türkçenin deyim zenginliği, onun şiirinde aruzun kalıpları arasına girivermiştir. Argo ve kaba olduğu düşünülebilecek kelime ve ifadeler, şiirin kendine has akışı içinde göze batmayacak bir nitelik kazanmıştır.

Mehmet Âkif Ersoy, duygu ve düşünce dünyasını halka daha kolay açabilmek, halka yaklaşmak, halkla bütünleşmek, hayalden uzak gerçekçi bir anlatımı yakalamak, bununla da ifadeye samimiyet kazandırmak gibi gayelerle halk dilini şiirlerinde yoğun bir şekilde kullanmıştır. Hatta bu gaye için günlük konuşma dilinde sık rastlanılan kaba tabirler, argo ve küfürsözleri kullanmaktan da çekinmemiştir.

Mehmet Âkif'in, gençliğinde kaleme almış olduğu klasik şiir tarzındaki birkaç manzumesi dışarıda tutulursa, şiirlerinin konularına göre dilinin de değiştiği görülmektedir. Hatta aynı manzume içerisinde, konuşanın toplumsal ve düşünsel düzeyine uygun olarak dil ve kullanılan kelimeler farklılık gösterir.

Çağdaşlarından farklı bir dil anlayışına sahip olan Mehmet Âkif, Türkçeyi bir kuyumcu titizliğiyle inceden inceye en iyi şekilde işleyen şairlerden biri olmuş; şiirlerinde kullandığı dil ile Türkçenin en güzel örnekleri arasında yer almış ve Türkçenin gelişmesine katkılarda bulunmuştur. Onun Türkçeye yaptığı en büyük hizmet de budur.

Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde verilen bağımsızlık mücadelesinde, Türk milletinin uğrunda savaştığı değerleri, acıları, sevinçleri ve kahramanlıkları yazdığı şiirlerle en iyi şekilde dile getiren bir şairdir Mehmet Âkif Ersoy. İstiklal Savaşı'nın manevi cephesini hazırlayan en önemli isimlerin başında gelen Mehmet Âkif Ersoy; aynı zamanda bilgi birikimi, vatan sevgisi, inancı ve çalışkanlığı ile millî bir değerdir.

KAYNAKLAR

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim - Abdulkadiroğlu, Nuran (1990). *Mehmet Âkif Ersoy'un Makaleleri (Sırat-ı Mustakim ve Sebilü'r-Reşat Mecmualarında Çıkan)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 142-145.
- Aksoy, Ömer Asım (1971), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,
- Aktan, Bilâl (2008), "Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Dil ve Üslup", *1. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu Bildiriler Kitabı I-II, 19-21 Kasım 2008/Burdur*, 131-134.
- Artam, Mehmet Nurettin (1952), "Mehmet Akif ve Güzel İstanbul Türkçesi", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 4, 206-208.
- Devellioğlu, Ferit (1990), *Türk Argosu İnceleme - Sözlük*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Duman, Musa (1997) "Mehmet Akif'in Dile Bakışı", *İlmî Araştırmalar*, 4, 127-134.
- Duman, Musa (2011) "Akif'in Dili", *Vefatının 75. Yılında Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu Bildiriler Kitabı 12-13 Mart 2011*, İstanbul: Zeytin Burnu Belediyesi Kültür Yayınları, 303-314.
- Ersoy, Mehmet Âkif (1987), *Safahat*, İstanbul: Akpınar Yayınevi.
- Gökçek, Fazıl (1995), *Mehmet Akif Ersoy'un Şiiri Üzerine Bir İnceleme*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1970), "Safahât'ın Dil ve Üslubu", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 18, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Koçak, Ahmet (2011), "Mehmet Âkif'in Şiir Dili ve Söz Varlığı Üzerine", *Dil ve Edebiyat*, 36, 30-32.
- Korkmaz, Zeynep (1976), "Mehmet Âkif Ersoy ve Türkçe", *Mehmet Akif Ersoy, Fikirleri ve Tesirleri Sempozyumu (27-28 Aralık 1976)*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 255-264.
- Korkmaz, Zeynep (1986), "Mehmet Âkif'te Dil ve Üslup Özellikleri ", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 420, 554-564.
- Kuntay, Mithat Cemal (1986), *Ölümünün 50. Yılında Mehmed Akif*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 343.
- Levend, Ağâh Sırrı (1972), *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 353, 380.
- Mazıoğlu, Hasibe (1986), *Ölümünün 50. Yılında Mehmet Âkif Ersoy'u Anma Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 7-28.

- Okay, M. Orhan (2008), "Safahat", İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 35, 442-444.
- Özbaş, Hüseyin (2011), "Safahat'ta Akif'in Dil Evreni 1", *Haber Açısı*, 26 Aralık.
- Parlatır, İsmail (1986), *Ölümünün 50. Yılında Mehmet Âkif Ersoy'u Anma Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 97-127.
- Terzioğlu, Öykü (2006), "Anonim Bir Halk Edebiyatı Ürünü Olarak Argo", *Millî Folklor*, 71, 102-104.
- Uluçay, Mustafa (2014), *Mehmet Âkif Ersoy'un Eserleri Üzerinde Dil ve Üslup İncelemesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yetiş, Kâzım (1992), *Mehmet Âkif'in Sanat - Edebiyat ve Fikir Dünyasından Çizgiler*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 23.
- Yetiş, Kâzım (1996), *Nâmık Kemal'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 60.
- Yılmaz, Arif (), "Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Halk Dilinin Kullanımı", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 189-210.
- Zülfikar, Hamza (1986/I). "Mehmet Âkif'in Şiirinde Söz Varlığı", *Ölümünün 50. Yılında Mehmet Âkif Ersoy'u Anma Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 75-82.
- Zülfikar, Hamza (1986/II). "Mehmet Âkif Ersoy'un Şiir Dili Üzerine", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 420, 512-520.